

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ  
KeAҚ «Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ»

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН  
НАО «ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА»

MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN  
NJSC «L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY»



ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ  
ҰЛТТЫҚ ВАЛЮТА КҮНІНЕ АРНАЛҒАН  
«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ ВАЛЮТАСЫ:  
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ ЖӘНЕ ҚАРЖЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ»  
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ,  
«НАЦИОНАЛЬНАЯ ВАЛЮТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН:  
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ И ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ»  
ПОСВЯЩЕННАЯ ДНЮ НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ  
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE,  
«NATIONAL CURRENCY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN:  
ECONOMIC GROWTH AND FINANCIAL TECHNOLOGIES»  
DEDICATED TO THE DAY OF THE NATIONAL CURRENCY  
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN



13 ҚАРАША, 2024 АСТАНА

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ  
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН  
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА**

**MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN  
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY**



**«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ  
ВАЛЮТАСЫ: ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ ЖӘНЕ  
ҚАРЖЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ»**

**Қазақстан Республиканың ұлттық валюта күніне арналған  
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының  
МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ЖИНАҒЫ**

**13 қараша 2024 жыл**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ**

**Международной научно-практической конференции,  
«НАЦИОНАЛЬНАЯ ВАЛЮТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН:  
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ И ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ»  
посвященной дню Национальной валюты Республики Казахстан  
13 ноября 2024 год**

**COLLECTION OF MATERIALS**

**International scientific and practical conference,  
«NATIONAL CURRENCY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN:  
ECONOMIC GROWTH AND FINANCIAL TECHNOLOGIES»  
dedicated to the Day of the National Currency of the Republic of Kazakhstan  
November 13, 2024**

**ASTANA, 2024**

**УДК 336.743 (574)**  
**ББК 65262.6 (5Қаз)**  
**Ж 14**

«Қазақстан Республикасының Ұлттық валютасы: экономикалық өсу және қаржы технологиялары» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы = Международная научно-практическая конференция «Национальная валюта Республики Казахстан: экономический рост и финансовые технологии» = International scientific and practical conference «National currency of the Republic of Kazakhstan: economic growth and financial technologies» - Астана: – 688 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

**ISBN 978-601-7697-82-2**

Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы күніне арналған "Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы: экономикалық өсу және қаржы технологиялары" тақырыбындағы халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағында жас ғалымдар, докторанттар, магистранттар мен студенттер өткізген өзекті және проблемалық мәселелер бойынша авторлық зерттеулердің нәтижелері ұсынылған. Басылым студенттерге, магистранттарға, докторанттарға, сондай-ақ қазіргі ғылымның өзекті мәселелерімен айналысатын оқырмандардың кең ауқымына арналған.

В сборнике материалов международной научно-практической конференции, посвященный дню национальной валюты Республики Казахстан на тему «НАЦИОНАЛЬНАЯ ВАЛЮТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН: ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ И ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ» представлены результаты авторских исследований по актуальным и проблемным вопросам, проведенных молодыми учеными, докторантами, магистрантами и студентами. Издание предназначено для студентов, магистрантов, докторантов, а также для широкого круга читателей, занимающихся актуальными проблемами современной науки.

The collection of materials from the international scientific and practical conference dedicated to the Day of the National Currency of the Republic of Kazakhstan on the topic "NATIONAL CURRENCY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN: ECONOMIC GROWTH AND FINANCIAL TECHNOLOGIES" presents the results of the author's research on current and problematic issues conducted by young scientists, doctoral students, master's students and students. The publication is intended for students, master's students, doctoral students, as well as for a wide range of readers involved in current issues of modern science.

**УДК 336.743 (574)**  
**ББК 65262.6 (5Қаз)**

**ISBN978-601-7697-82-2**

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия  
ұлттық университеті, 2024**

**УДК 336.743 (574)**  
**ББК 65262.6 (5Қаз)**  
**Ж 14**

**Рецензенттер:**

Алина Г.Б. - ҚР БҒМ БҒСБК қауымдастырылған профессоры, Esil University мекемесінің «Бизнес және басқару» факультетінің деканы

Мажитов Д.М. – экономика ғылымдарының кандидаты, «Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» КЕАҚ профессоры

**Редакциялық алқа:**

Жағыпарова А.О. – экономика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Экономика факультетінің деканы, Астана қ.

Мақыш С.Б. – экономика ғылымның докторы, профессор, Esil университетінің бірінші проректоры – академиялық мәселелер жөніндегі проректор, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ диссертациялық кеңесінің төрағасы, Астана қ.

Бұлақбай Ж.М. – экономика ғылымдарының кандидаты., доцент, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Қаржы» кафедрасының меңгерушісі, Астана қ.

Майдырова А.Б. – экономика ғылымның докторы, профессор, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Экономика және кәсіпкерлік» кафедрасының меңгерушісі, Астана қ

Сембиева Л.М. – экономика ғылымның докторы, профессор, ЕҰУ «Мемлекеттік аудит» кафедрасының меңгерушісі. Л.Н.Гумилева, Астана қ.

Аманова Г.Д. - экономика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Есеп және талдау» кафедрасының меңгерушісі. Л.Н.Гумилева, Астана қ.

Муталиева Л.М. – экономика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Туризм» кафедрасының меңгерушісі. Л.Н.Гумилева, Астана қ.

Мухияева Д.М. –Phd докторы қауымдастырылған профессоры, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Менеджмент» кафедрасының меңгерушісі. Л.Н.Гумилева, Астана қ.

**ISBN 978-601-7697-82-2**

«Қазақстан Республикасының Ұлттық валютасы: экономикалық өсу және қаржы технологиялары» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының еңбектер жинағы. – Астана: "Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті"КЕАҚ, 2024. – 699

Сборник трудов международной научно-практической конференции «Национальная валюта Республики Казахстан: экономический рост и финансовые технологии» . – Астана: НАО «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева», 2024. – 699

Works of the International scientific and practical conference «National currency of the Republic of Kazakhstan: economic growth and financial technologies» . – Astana: NAO "L.N. Gumilyov Eurasian National University", 2024. – 699

**ISBN 978-601-7697-82-2**

**УДК 336.743 (574)**  
**ББК 65262.6 (5Қаз)**

© "Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті"КЕАҚ, 2024  
© НАО «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева», 2024  
© NAO "L.N. Gumilyov Eurasian National University", 2024

мөлшерлемелермен қарыздарға тәуелділікті азайта отырып, қаржыландырудың неғұрлым әртараптандырылған көздерін дамыту маңызды. Базалық мөлшерлеменің өсуі жағдайында қарыз алу құнын оңтайландыруға мүмкіндік беретін халықаралық құралдар мен облигациялар шығару арқылы капиталды тартуды қарастырған жөн. Операциялық шығыстарды мониторингілеу жүйелерін жетілдіру және автоматтандырылған шешімдерді енгізу инфляциялық қысыммен күресудің тиімді жолдарын білдіреді. Келешекте зерттеулерді Қазақстанның экспорттық салаларына жаһандық экономикалық және экологиялық факторлардың әсері, сондай-ақ компаниялардың қаржылық тұрақтылығын қолдауға бағытталған мемлекеттік саясат шараларын зерделеу сияқты ұзақ мерзімді үрдістерге шоғырландыру өзекті болып отыр. Бұл талдау қаржылық ресурстарды басқаруға кешенді көзқарас пен компаниялардың стратегияларын сыртқы экономикалық сын-қатерлерге бейімдеу қажеттілігін атап көрсетеді, бұл олардың бәсекеге қабілеттілігін және қазіргі жағдайда тұрақты өсуін сақтаудың негізгі факторына айналады.

Қорытындылай келе, компанияның қаржылық әлеуетін сәтті басқару өзгеретін макроэкономикалық жағдайларға үнемі бейімделуді және тәуекелдерді басқарудың белсенді тәсілін қажет ететіндігін атап өтуге болады. Сыртқы сын-қатерлерге жедел әрекет ете алатын және қаржылық саясатты икемді түрде қайта құра алатын компаниялар тұрақсыздық жағдайында айтарлықтай артықшылықтарға ие болады. Осылайша, стратегиялық икемділік пен экономикалық факторларды терең түсіну Қазақстандағы компаниялардың ұзақ мерзімді тұрақтылығы мен өсуінің негізіне айналуға.

#### Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. «Қазатомөнеркәсіп ҰАК» АҚ жылдық есебі (2021 – 2023 ж.ж.)  
<https://kase.kz/ru/issuers/KZAP/#g3y0>
2. Қазақстан Ұлттық Банкі ресми сайты <https://nationalbank.kz/kz>
3. «Қазатомөнеркәсіп ҰАК» АҚ тұрақты даму стратегиясы  
<https://www.kazatomprom.kz/kz>

ӘОЖ (33.336.7)

### ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БАНК ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫНДА ЦИФРЛЫҚ ЭКОЖҮЙЕНІ ДАМУ ТУРАЛЫ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ

*Берікқызы Жанара*

студент, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті., Астана қ., Қазақстан Республикасы,

E-mail: [zanaraberikovna@gmail.com](mailto:zanaraberikovna@gmail.com)

Ғылыми жетекші – э.ғ.к., Phd, профессор Сапарова Б.С.

**Аңдатпа.** Мақалада Қазақстан Республикасының банк инфрақұрылымындағы цифрлық экожүйенің рөлі қарастырылады, банктердің ағымдағы жетістіктері, соның ішінде мобильді қосымшалар, венчурлық инвестициялар және FinTech секторындағы M&A (бірігу және жұтылу) операциялары талданды. Сондай-ақ цифрлық платформалардың, соның ішінде FinTech компанияларымен серіктестіктерді, жасанды интеллектті, киберқауіпсіздікті және тұтынушылардың цифрлық сауаттылығын арттыруға арналған білім беру бағдарламаларын дамыту бойынша ұсыныстар берілді.

**Кілт сөздер:** цифрлық экожүйе, FinTech секторы, венчурлық инвестициялар, мобильді қосымшалар, банк инфрақұрылымы, Open банкинг.

**Аннотация.** В статье рассматривается роль цифровой экосистемы в банковской инфраструктуре Республики Казахстан, анализируются текущие достижения банков, включая

мобильные приложения, венчурные инвестиции и сделки M&A (слияние и поглощение) в FinTech-секторе. Также предлагаются рекомендации для улучшения цифровых платформ, включая партнерства с FinTech-компаниями, развитие искусственного интеллекта, кибербезопасности и образовательных программ для повышения цифровой грамотности клиентов.

**Ключевые слова:** цифровая экосистема, FinTech сектор, венчурные инвестиции, мобильные приложения, банковская инфраструктура, Open банкинг.

**Annotation.** The article examines the role of the digital ecosystem in the banking infrastructure Republic of Kazakhstan, analyzes the current achievements of banks, including mobile applications, venture investments and M&A (mergers and acquisitions) deals in the FinTech sector. It also offers recommendations for improving digital platforms, including partnerships with FinTech companies, the development of artificial intelligence, cybersecurity and educational programs to improve the digital literacy of clients.

**Keywords:** digital ecosystem, FinTech sector, venture investments, mobile applications, banking infrastructure, Open banking.

Ақпараттық технологиялардың дамуымен және экономиканың барлық салаларында цифрландырудың өсуімен қаржы секторында, әсіресе банк секторында айтарлықтай трансформация жүреді. Банкілер, әсіресе Қазақстан Республикасында, өздерінің цифрлық экожүйелерін құру арқылы жаңа нарық талаптарына бейімделуде және клиенттердің қалауларын өзгертуде. Соңғы жылдары Қазақстанда FinTech-ке салынған венчурлық капиталының салымдары өсті, бұл инновациялық әзірлемелерді ынталандырады және банк инфрақұрылымында жаңа технологиялардың пайда болу қарқынын арттырады [1].

Банк инфрақұрылымындағы цифрлық түрлендірудің бірінші аспектісі – кең функционалдығы бар мобильді қосымшаларды құру және дамыту. Бүгінгі таңда Қазақстанның ірі банкілері цифрлық платформаларын белсенді түрде дамытып, оларды ыңғайлы және функционалды етуге тырысуда. «Kaspi Bank» АҚ, «First Heartland Jusan Bank» АҚ, «Қазақстан Халық Жинақ Банкі» АҚ және «Фридом Банк Қазақстан» АҚ сияқты банкілердің өтінімдері қаржылық және қаржылық емес қызметтерді біріктірудің жоғары деңгейін көрсетеді. Кесте 1-де осы банкілердің цифрлық экожүйелерінің негізгі сипаттамаларының салыстырмалы талдауы берілген.

Кесте 1 – ҚР-ның 4 ЕДБ-дегі мобильді қосымша аясындағы экожүйесін салыстырмалы талдау

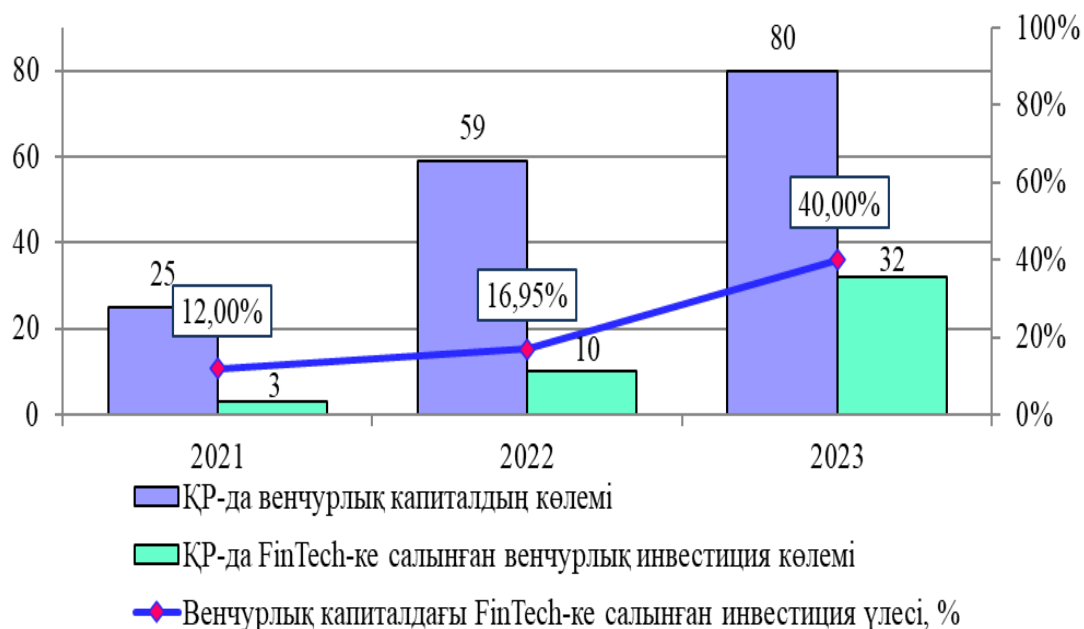
Көрсеткіш атауы		Kaspi Bank	Halyk Bank	Jusan Bank	Freedom Bank
E-comm	1P E-grocery	✓	✗	✗	🕒
	3P маркетинг	✓	✓	✓	🕒
	Жеткізу	✓	✓	✓	🕒
Travel	Авиабилеттер	✓	✓	✓	✓
	ТЖ билеттер	✓	✓	✓	✓
	Турпакеттер	✓	✗	✗	✗
Төлемдер	QR төлемдері	✓	✓	✓	✗
	P2P төлемдері	✓	✓	✓	✓
	Проприетарлық төлем желісі	✓	✓	✓	🕒
	Шот төлемдері	✓	✓	✓	✓
Gov Т.қ.	Салықтарды беру және төлеу	✓	✓	✓	✓
	Цифрлық құжаттар	✓	✓	✓	✓

	Жаңа бизнесті тіркеу	✓	✓	✓	✗
Басқалар	Сақтандыру	✗	✓	✓	✓
	Инвестициялар	✗	✓	✓	✗
	Билеттер және іс-шаралар	✗	✓	✓	🕒
	Хабарландырулар	✓	✗	✗	✗
DAU және MAU қатынасы		65%	29%	17%	14%
Ескерту - Дерек көз негізінде құрастырылды[2].					

Кестеден көріп отырғанымыздай, ең үлкен экожүйені «Kaspi Bank» АҚ қамтамасыз етеді, ол дәстүрлі банк қызметтерінен әлдеқайда жоғары қызметтерді дамытқан, соның ішінде E-comm, GovTech, төлемдер және Travel кіреді. Сондай-ақ «Қазақстан Халық Жинақ Банкі» АҚ және «First Heartland Jusan Bank» АҚ жеке тұлғаларға да, бизнес-клиенттерге де бағытталған кең ауқымды функцияларды ұсынады, бірақ 1P E-grocery, турпакеттер және хабарландырулар жоқ. «Фридом Банк Қазақстан» АҚ дәстүрлі банктік қызметтерге шоғырлана отырып, қаржылық емес қызметтерге азырақ назар аударады.

Жоғарыда келтірілген деректерді талдай отырып, нарық көшбасшылары бір қосымшаның ішінде көптеген қызметтерге ыңғайлы қол жеткізу арқылы тұтынушыларды сақтай алатын көп функционалды платформаларды құруға ұмтылатынын атап өтуге болады. Мұндай стратегиялар Қазақстандағы банктерге клиенттер тәжірибесін жақсартуға, адалдықты арттыруға және нарық үлесін арттыруға мүмкіндік береді[2].

Қазақстандағы FinTech секторы соңғы жылдары венчурлық капиталға айтарлықтай инвестиция тартты. Бұл өсім жергілікті және шетелдік инвесторлардың жоғары технологиялық шешімдерге деген қызығушылығымен ғана емес, қаржы секторындағы стартаптарды дамытуға қолайлы жағдай туғызатын мемлекеттің қолдауымен де түсіндіріледі. FinTech-ке венчурлық инвестициялар көлемі туралы деректер Сурет 1-де берілген.



Сурет 1 – ҚР-ның 2021-2023 жж. FinTech-ке салынған венчурлық инвестициялардың серпіні, млн доллар

Ескерту – Дерек көзі негізінде құрастырылды [2].

2021-2023 жж. инвестицияның артуы осы секторға қызығушылықтың артқанын көрсетеді. Венчурлық капиталистер мен қорлар банк қызметінің әртүрлі аспектілеріне, соның ішінде онлайн-несиелеуге, төлем жүйелеріне және активтерді басқаруға бағытталған FinTech

компанияларына инвестиция салуда. Бұл қызығушылықтың негізгі себептері банктік экожүйелерге оңай интеграцияланатын цифрлық қаржылық қызметтерге қажеттіліктің артуына байланысты. Осы деректерді талдай отырып, Қазақстандағы FinTech-ке венчурлық инвестициялардың одан әрі өсуін болжауға болады. Инвестиция көлемінің артуы жасанды интеллект пен блокчейн сияқты озық технологияларды енгізуге ықпал ете алады, бұл өз кезегінде қазақстандық банктердің ішкі нарықтағы позициясын нығайтады[2].

Цифрлық экожүйелерді дамытудағы бірдей маңызды сала бірігу және қосылу нарығындағы екінші деңгейлі банктердің белсенділігі болып табылады. M&A транзакциялары банктерге жаңа технологияларды нөлден дамытпай, бірақ дайын FinTech шешімдерін біріктіру арқылы жылдам енгізуге мүмкіндік береді. Төмендегі кестеде 2023 жылғы жағдай бойынша FinTech секторындағы қазақстандық екінші деңгейлі банктердің M&A мәмілелері бойынша деректерді көрсетілген.

Кесте 2 – 2023 жылғы жағдай бойынша ҚР-дағы ЕДБ-нің технологиялық сектордағы жасаған M&A мәмілелері

Мәміле объектісі	Сектор	Сатып алушы	Мәміле сомасы, млн доллар	Үлесі, %
PayBox.money	FinTech	Freedom Bank	11,6	100
Aviata.kz	Электрондық коммерция	Freedom Bank	31,3	100
Chocotravel	Электрондық коммерция	Freedom Bank	2	100
Arbuz.kz	Электрондық коммерция	Freedom Bank	26,6	94,6
Re:Kassa	FinTech	Freedom Bank	3,1	90
Kolesa.kz	Электрондық коммерция	Kaspi Bank	88,5	40
Open Networks	Электрондық коммерция	Halyk Bank	35,8	50
ProsperPay	FinTech	Halyk Bank	46,8	32,6
ONEvision	Электрондық коммерция	Jusan Bank	16,7	50
Барлығы	-	-	262,4	-

Ескерту - Дерек көз негізінде құрастырылды[2].

Кесте 2-де FinTech-тегі M&A мәмілелер санының айтарлықтай өскенін көрсетеді. 2023 жылы 9-дан астам мәміле жасалды. M&A транзакциялары бойынша негізгі қызығушылық онлайн төлемдерге, цифрлық несиелеуге және мобильді әмияндарға маманданған компаниялар болып табылады. Бұл үрдіс қазақстандық банктердің цифрлық экономикаға бейімделуге және өз клиенттеріне ыңғайлы цифрлық шешімдерді ұсынуға ұмтылысын көрсетеді[2].

Сонымен қатар, технологиялардың қарқынды даму жылдамдығын, қаржы нарығындағы бәсекелестікті және ағымдағы тұтынушылық сұраныстарды ескере отырып, қаржы, төлем ұйымдары мен үшінші тараптағы қызмет жеткізушілер арасындағы ашық қауіпсіз өзара іс-қимыл, кросс-салалық деректермен алмасу және қауіпсіз цифрлық қаржы сервистерін дамыту инновациялық цифрлық жобалар мен ұсыныстарды қамтитын тұрақты цифрлық қаржылық экожүйе құруға мүмкіндік береді, және сол арқылы қаржы өнімдері мен қызметтерінің қолжетімділігі және функционалдылығын арттыруға ықпал етеді. Осындай мақсаттарға қол жеткізу үшін ҚРҰБ қаржылық тұрақтылықты нығайтуға және салауатты



бәсекелестікті дамытуға бағытталған бірқатар жүйелі маңызды инфрақұрылымдық шешімдерді іске асырады, оның ішінде Ұлттық төлем жүйесін, цифрлық биометриялық сәйкестендіруді, бағдарламалаудың ашық интерфейстері (Open API) негізінде қауіпсіз деректер алмасу және банктердің KYC процедураларын атқаруды енгізуде.

Open банкинг тұжырымдамасының негізгі мүмкіндіктерінің тізіміне жекелендірілген қаржылық қызметтер мен өнімдерді, адалдық бағдарламаларын әзірлеу, аналитикалық және статистикалық қаржылық есептерді құру, маркетингтер мен агрегаторларды дамыту, сондай-ақ ақшаны кешенді басқару кіреді.

Open банкинг экожүйесінде ашық және қауіпсіз өзара іс-қимылды жүзеге асыру үшін қажетті негізгі процестер бар. Оларға: қатысушыны аккредиттеу, API жариялау, API-ге қосылу, деректермен алмасу, биллинг, есеп беру, өтініштерді басқару жатады[3].

Кесте 3 - ҚР-ның ЕДБ-дегі мобильді қосымша аясындағы цифрлық экожүйені жетілдіру үшін ұсыныстар

Ұсыныс	Сипаттамасы	Артықшылық
Ақылды отбасылық есепші	Smart Family Accountant функциясы смарт үй экожүйелерімен интеграция арқылы үй шаруашылығының шығындарын басқаруды автоматтандырумен бірлескен бюджеттеу мүмкіндіктерін біріктіреді.	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Ортақ бюджеттеу;</li> <li>– Рөлдерді бөлу;</li> <li>– Смарт үймен интеграция;</li> <li>– Автоматтандыру және шығындарды оңтайландыру.</li> </ul>
Үздіксіз микро-инвестициялар	Қосымша автоматты түрде әрбір транзакциядан белгілі бір қаржы құралдарына шағын сомаларды инвестициялайды. Пайдаланушы күнделікті шығындарының қанша пайызы инвестицияланатынын реттей алады.	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Инвестициялауды оңай бастау;</li> <li>– Қаржылық сауаттылық;</li> <li>– Жеке көзқарас;</li> <li>– Динамикалық инвестициялау;</li> <li>– Сатып алуларды жуықтау.</li> </ul>
Дауыстық чат бот	Дауыстық пәрмендер көру немесе моторлық ақаулары бар ерекше қажеттіліктері бар пайдаланушыларға қолданбамен оңай әрекеттесуге көмектеседі.	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Проактивті хабарламалар мен әрекеттер;</li> <li>– Күнделікті жұмыстарды автоматтандыру;</li> <li>– Мүмкіндігі шектеулі адамдарға қолжетімділікті арттырады.</li> </ul>
Қосымша құлыптау	Құрылғы жоғалған жағдайда қосымша құлыптауды Instant Lock қоса алады. Егер құрылғы веб-интерфейс немесе басқа рұқсат етілген құрылғы арқылы жоғалса немесе ұрланса, пайдаланушы қосымша құлыпты іске қоса алады.	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Биометрика арқылы растау;</li> <li>– Күдікті әрекет анықталған кезде автоматты түрде өшіру;</li> <li>– Негізгі функцияларға қол жеткізеді.</li> </ul>
Анонимді к аударым	Анонимді аударымдар жіберуші мен алушының жеке ақпаратын жасыруға мүмкіндік береді, бұл жеке деректерді пайдалануды болдырмауға көмектеседі. Мәміле туралы барлық ақпарат банк жүйесінде сақталады.	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Жеке деректерді қылмыстық мақсатта пайдаланатын хакерлерден қорғайды;</li> <li>– Қайырымдылық кезінде қажетсіз назар аударуды болдырмайды.</li> </ul>
Ескерту – автормен құрастырылды.		

Сонымен қатар, оң өзгерістерге қарамастан, қазақстандық банк инфрақұрылымын одан әрі жетілдіру үшін бірқатар мәселелерді шешуге тура келеді. Ұсыныстарға мыналар кіреді:

1. FinTech компанияларымен ынтымақтастықты нығайту - FinTech стартаптарымен ұзақ мерзімді серіктестік банктерге нарықтағы өзгерістерге тезірек бейімделуге мүмкіндік беретін инновацияларды жеделдете алады.

2. Жасанды интеллектті (AI) әзірлеу және пайдалану – клиенттерге қызмет көрсету және деректерді талдауда ЖИ енгізу банктерге қызметтерді жекелендіру деңгейін арттыруға және тәуекелдерді басқару процестерін жақсартуға мүмкіндік береді.

3. Киберқауіпсіздіктің артуы - цифрлық экожүйелер өскен сайын кибершабуыл қауіпі де артады. Қауіпсіздік жүйелеріне инвестиция салу ықтимал тәуекелдердің алдын алуға көмектеседі.

4. Клиенттерге арналған білім беру бағдарламалары – банктік экожүйелердің мүмкіндіктерін тиімдірек пайдалануға мүмкіндік беретін халықтың цифрлық сауаттылығын арттыру маңызды міндет болып қала береді.

Қорытындылай келе, ҚР-ның банк инфрақұрылымындағы цифрлық экожүйе соңғы жылдары айтарлықтай даму жолынан өтті. Банктер өздерінің мобильді платформаларын белсенді түрде дамытуда, инновациялық технологияларды енгізуде және венчурлық инвестициялар мен М&А транзакциялары арқылы FinTech компанияларын тартуда. Жаңа бағыттарды іске қосу банктерге кірісті ұлғайтуға және ең құнды қазақстандық компаниялар тізімінде банктердің жетекші позициясын нығайтуға мүмкіндік береді. Сол себепті, Open banking-ті енгізу қаржы нарығын дамыту үшін елеулі әлеуетке ие және банк жүйесіне қазіргі заманғы трендтерге сүйене отырып, жаһандық аренада бәсекеге қабілетті болуға мүмкіндік береді.

Осылайша, Open банкинг бүкіл экономикаға келешекте беретін әмбебап құралға айналады. Қол жеткізілген прогреске қарамастан, жақсарту әлеуеті әлі де орасан зор. Технологияға инвестиция, FinTech-пен серіктестік және білім беру бағдарламаларын дамыту Қазақстанның банк инфрақұрылымын жаңа деңгейге көтеруі мүмкін, бұл қаржы секторына да, жалпы ел экономикасына да оң әсер етеді.

#### **Қолданылған әдебиеттер тізімі**

1. Быканова Н.И., Соловей Ю.А., Гордя Д.В., Коньшина Л.А. Формирование экосистем банков в условиях цифровизации банковского пространства // Белгород. 2020. С.91-100. [электрондық ресурс] - <http://surl.li/rvnyyh>

2. 2023 жылғы жағдай бойынша RISE Research компаниясының FinTech нарығын талдауы [электрондық ресурс] - <https://rise.com.kz/>

3. Қазақстан Республикасында Open API және Open Banking технологияларын дамытудың 2023-2025 жылдарға арналған тұжырымдамасы [электрондық ресурс] - <https://nationalbank.kz/file/download/88306>

**ӘОК 336.71.078.3**

### **БАНК СЕКТОРЫН ТӘУЕКЕЛГЕ БАҒЫТТАЛҒАН РЕТТЕУ МЕН ҚАДАҒАЛАУДАҒЫ ТИІМДІ БАНКТІК ҚАДАҒАЛАУ ПРИНЦИПТЕРІНІҢ ӨЗГЕРУ ТЕНДЕНЦИЯСЫ**

**Бузаубаева П.Н.**

«Bolashaq» академиясы

Қазақстан Республикасы, Қарағанды қ.

[Pika\\_b@mail.ru](mailto:Pika_b@mail.ru)

**Аннотация.** Аталмыш мақалада автор банк саласын тәуекелге бағытталған реттеу мен қадағалаудың маңыздылығы және отандық банк секторда, сондай-ақ ТМД мемлекеттеріндегі тәуекелге бағытталған реттеу мен қадағалаудың қолданылу аясына да шолу жасады. Сонымен қатар автор екінші деңгейлі банктерді тәуекелге бағытталған реттеу мен қадағалаудағы Базельдің тиімді банктік қадағалау қағидалары да өзгергендігіне талдау жасады. Банк саласын тәуекелге бағытталған реттеу мен қадағалауда қадағалаушы органның сапалы қадағалау